

Wewnątrzszkolny system doradztwa edukacyjno-zawodowego (WSDEZ)

WSDEZ to ogół działań podejmowanych przez szkołę w celu przygotowania uczniów do wyboru zawodu, poziomu i kierunku kształcenia. System powinien określać: role i zadania nauczycieli w ramach rocznego planu działań, czas i miejsce realizacji zadań, oczekiwane efekty, metody pracy¹.

PODSTAWY PRAWNE ORGANIZACJI WSDEZ

Art. 1. System oświaty zapewnia w szczególności:

13a) kształtowanie u uczniów postaw przedsiębiorczych sprzyjających aktywnemu uczestnictwu w życiu gospodarczym;

14) przygotowywanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia².

§ 2. 1. Statut gimnazjum określa w szczególności:

11) organizację wewnątrzszkolnego systemu doradztwa oraz zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia³.

§ 7. 1. W szkole pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana w trakcie bieżącej pracy z uczniem oraz w formie:

5) zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniem kształcenia i kariery zawodowej – w przypadku uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych⁴.

§ 7. 3. W szkołach dla dorosłych pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana w trakcie bieżącej pracy ze słuchaczem oraz w formie:

1) zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniem kształcenia i kariery zawodowej.⁵

¹ Alicja Łukaszewicz – materiały KOWEziU, 2003

² Ustawa z 7 września 1991 roku o systemie oświaty (Dz.U. 1991 Nr 95 poz. 425 z póź. zmianami)

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół. (Dz. U. z dnia 19 czerwca 2001 r. z póź. zmianami)

⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 07.05 2013 r. poz. 532)

⁵ Tamże

§ 19. 2. Nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych oraz specjaliści w przedszkolu, szkole i placówce prowadzą w szczególności:

3) w gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej – doradztwo edukacyjno-zawodowe.⁶

JAKI JEST CEL ZAJĘĆ I KTO MOŻE PROWADZIĆ ZAJĘCIA Z DORADZTWA ZAWODOWEGO?

§ 17. Zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz z planowaniem kształcenia i kariery zawodowej organizuje się w celu wspomagania odpowiednio uczniów w podejmowaniu decyzji edukacyjnych i zawodowych, przy wykorzystaniu aktywnych metod pracy. Zajęcia prowadzą nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych i specjaliści.⁷

KWALIFIKACJE DO ZAJMOWANIA STANOWISKA DORADCY ZAWODOWEGO

A § 22. 1. Kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela-doradcy zawodowego w szkołach i placówkach, o których mowa w § 2, posiada osoba, która ukończyła:⁸

1) studia magisterskie w zakresie doradztwa zawodowego oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub
2) studia magisterskie na dowolnym kierunku i studia podyplomowe w zakresie doradztwa zawodowego oraz posiada przygotowanie pedagogiczne.

2. Kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela-doradcy zawodowego w szkołach i placówkach, o których mowa w § 3 i 4, posiada osoba, która:

1) ma kwalifikacje określone w ust. 1 lub

2) ukończyła:

a) studia pierwszego stopnia w zakresie doradztwa zawodowego oraz posiada przygotowanie pedagogi-

⁶ Tamże

⁷ Tamże

⁸ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli

czne lub

b) studia pierwszego stopnia na dowolnym kierunku (specjalności) i studia podyplomowe w zakresie doradztwa zawodowego oraz posiada przygotowanie pedagogiczne.

3. Kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela-doradcy zawodowego w szkołach i placówkach, o których mowa w § 14, 15, 17 i 18, posiada osoba, która ma kwalifikacje określone w ust. 1 lub 2, a ponadto ukończyła studia podyplomowe lub kurs kwalifikacyjny w zakresie pedagogiki specjalnej, odpowiedniej do niepełnosprawności uczniów lub rodzaju placówki.

ZADANIA DORADCY ZAWODOWEGO

§ 25. 1. Do zadań doradcy zawodowego należy w szczególności:

- 1) systematyczne diagnozowanie zapotrzebowania uczniów na informacje edukacyjne i zawodowe oraz pomoc w planowaniu kształcenia i kariery zawodowej;
- 2) gromadzenie, aktualizacja i udostępnianie informacji edukacyjnych i zawodowych właściwych dla danego poziomu kształcenia;
- 3) prowadzenie zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniem kształcenia i kariery zawodowej;
- 4) koordynowanie działalności informacyjno-doradczej prowadzonej przez szkołę i placówkę;
- 5) współpraca z innymi nauczycielami w tworzeniu i zapewnieniu ciągłości działań w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego;
- 6) wspieranie nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów w udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagog⁹.

A JEŚLI NIE MA DORADCY ZAWODOWEGO?

§ 25. 2. W przypadku braku doradcy zawodowego w szkole lub placówce, dyrektor szkoły lub placówki wyznacza nauczyciela, wychowawcę grupy wychowawczej lub specjalistę planującego i realizującego zadania z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego.¹⁰

CZYLI...

Szkoła ma obowiązek zorganizować i wdrażać wewnątrzszkolny system doradztwa edukacyjno-zawodowego, a także organizować zajęcia związane z wyborem kształcenia.

Organizację tego systemu należy **zapisać w sta-**

⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 07.05 2013 r. poz. 532)

¹⁰ Tamże

tucie szkoły.

CO POWINIEN ZAWIERAĆ STATUT OPISUJĄCY WSDEZ

- 1) Podstawę prawną organizacji WSDEZ
- 2) Cele ogólne i szczegółowe
- 3) Obszary działania:
  - działania ogólnoszkolne
  - działania realizowane na poziomie klas
- 4) Metody i formy oddziaływań
- 5) Spodziewane efekty i sposoby ewaluacji.

WSDEZ JEST...

- zbieżny z Programem Wychowawczym i Programem Profilaktycznym szkoły
- ustanowiony Uchwałą Rady Pedagogicznej
- na bieżąco (w każdym roku szkolnym) modyfikowany - zależnie od dokonywanej ewaluacji i aktualnych potrzeb beneficjentów
- dostępny nie tylko dla pedagoga, psychologa, doradcy zawodowego, nauczycieli, ale też dla uczniów i rodziców.

JAKI WYBRAĆ MODEL WSDEZ?

Najczęściej stosowane modele projektowania programów doradztwa zawodowego:

1. model linearny – program jest konstruowany tak, aby konkretne treści były przekazywane w zaplanowanej kolejności. Jest to najbardziej rozpowszechniony model doradztwa zawodowego.
2. model modułowy – realizowane są podobne treści jak w modelu linearnym, ale inna jest ich organizacja. Treści komponowane są tak, aby uczeń miał możliwość pogłębiania wiedzy i rozwijania umiejętności, z którymi zapoznał się wcześniej. Ta propozycja w większym stopniu uwzględnia dynamikę rozwoju. Uczeń też ma większą możliwość konfrontowania posiadanej wiedzy z coraz szerszym zasobem wiedzy o zawodach i rynku pracy.
3. model problemowy – założeniem jest tu potrzeba wskazania na obszary tematyczne, z którymi warto zapoznać ucznia. Obszary te powinny być mocno zakotwiczone w potrzebach uczniów. Modele linearny i modułowy są uniwersalne, natomiast model problemowy jest „szyty na miarę”. Propozycje tematów powinny być wynikiem dobrze przeprowadzonej diagnozy. Model problemowy jest najbardziej przydatny w projektowaniu programu doradztwa zawodowego w szkołach ponadgimnazjalnych.

OPRACOWYWANIE WEWNĄTRZSZKOLNYCH SYSTEMÓW DORADZTWA POWINNO BYĆ POPRZEDZONE:

- diagnozą trzech grup adresatów: uczniów,

nauczycieli, rodziców

- określeniem działań priorytetowych w oparciu o diagnozę
- określeniem, które z zadań szkoła będzie w stanie zrealizować własnymi siłami, a do których konieczne będzie znalezienie odpowiednich partnerów: osób i instytucji
- zaplanowaniem konkretnych tematów zajęć oraz określeniem sposobów ich realizacji, wyznaczeniem osób odpowiedzialnych i rozplanowaniem w czasie.

PROPONOWANA STRUKTURA WSDEZ

1. Tytuł-nazwa (nie musi być WSDEZ, niestandardowe zatytułowanie dokumentu - pozytywne wobec doradztwa zawodowego skojarzenia)
2. Podstawa prawna
3. Wstęp (założenia)
4. Cele ogólne i szczegółowe
5. Koordynator i osoby odpowiedzialne za realizację programu
6. Treści i czas realizacji
7. Sposoby realizacji - metody i formy pracy doradczej
8. Współpraca
9. Przewidywane rezultaty (efekty)
10. Ewaluacja
11. Załączniki: np. scenariusze zajęć.

W SZKOLNYM PLANACH Z ZAKRESU DORADZTWA ZAWODOWEGO POWINNY ZNALEŹĆ SIĘ ODPOWIEDZI NA NASTĘPUJĄCE PYTANIA:

1. Na jakie cele skierowane są działania szkoły? (Cele ogólne)
2. Jaki wynik pracy doradczej jest pożądanym dla danej grupy docelowej? (Cele operacyjne)
3. Jak doprowadzić do osiągnięcia założonych celów? (Formy i metody pracy)
4. Jakie zasoby są konieczne do uzyskania oczekiwanych wyników? Czy są one dostępne? (Zasoby)
5. Czym dysponuje szkoła w zakresie realizacji zaplanowanych zadań?
6. W jaki sposób szkoła może ocenić, że zakładane wyniki zostały osiągnięte? (Monitoring i ewaluacja)
7. W jaki sposób zostaną uzyskane informacje zwrotne od uczestników, analiza tych badań i opracowanie wniosków w celu wprowadzenia zmian.

FORMY PRACY Z UCZNIAMI

- zajęcia dodatkowe systematyczne i okazjonalne w całości poświęcone doradztwu zawodowemu
- lekcje przedmiotowe, na których mogą być realizowane treści z zakresu doradztwa zawodowego
- lekcje wychowawcze
- wycieczki do zakładów pracy
- upowszechnianie informacji z zakresu doradztwa

zawodowego

- udział w targach edukacyjnych
- tworzenie szkolnych punktów konsultacyjnych
- organizacja konkursów
- przedsięwzięcia o charakterze społecznym, ekonomicznym
- programy i projekty ogólnopolskie
- zajęcia pozalekcyjne
- indywidualne spotkania z psychologiem, doradcą zawodowym
- spotkania na terenie szkoły z przedstawicielami różnych zawodów i branż czy też z osobami posiadającymi jakieś pasje/hobby.

DZIAŁANIA SZKOŁY W RAMACH DORADZTWA EDUKACYJNO-ZAWODOWEGO

- kształtowanie postaw przedsiębiorczych u uczniów
- rozwijanie świadomości swojego potencjału
- budowanie postawy odpowiedzialności za podejmowane wybory
- rozwijanie umiejętności planowania i radzenia sobie w sytuacji konieczności dokonania ponownego wyboru zawodu/przekwalifikowania się
- budowanie motywacji do szeroko rozumianego rozwoju, polegającego na samodzielnym poszukiwaniu informacji
- podejmowanie różnych form aktywności przygotowujących do funkcjonowania w dorosłym życiu
- wyznaczanie celów
- określanie działań prowadzących do ich realizacji
- przewidywanie konsekwencji dokonywanych wyborów
- podejmowanie różnych form aktywności przygotowujących do pracy zawodowej
- sporządzanie dokumentów przy ubieganiu się o pracę
- realizowania własnego pomysłu na karierę.

WSKAŹNIKI DORADZTWA ZAWODOWEGO DZIAŁANIA SZKOŁY

1. Nauczyciele:
  - aktywnie wspierają kształtowanie i rozwijanie postaw przedsiębiorczych uczniów
  - doskonalą kompetencje kluczowe u uczniów
  - doceniają uczniów za działania i umiejętności potrzebne w życiu zawodowym - w szkole stworzona jest tzw. Galeria Gwiazd
  - tworzą profil przedmiotowy uczniów wyróżniających się pod względem określonych predyspozycji, uzdolnień, talentów
  - zwracają uwagę na kompetencje społeczne w zakresie uczestnictwa w rynku pracy (obowiązkowość, punktualność, rzetelność, pomaganie, naprawianie) również w kontekście zmian związanych z wdrażaniem

niem Polskiej Ramy Kwalifikacji

- informują uczniów i rodziców o zmianach zachodzących w szkolnictwie ponadgimnazjalnym
- przedstawiają uczniom, w jakich zawodach będzie im potrzebna wiedza z zakresu wykładanej przez nich dyscypliny naukowej.

2. Szkoła:

- organizuje w bibliotece szkolnej lub w Szkolnym Ośrodku Kariery, Punkt Informacji Zawodowej - wyposażony w biblioteczkę multimedialną
- zapewnia warunki do uczestnictwa uczniów: w zajęciach warsztatowych organizowanych przez szkoły kształące w zawodzie, w Drzwiach Otwartych

szkół ponadgimnazjalnych

- organizuje wykłady z orientacji zawodowej dla rodziców.

Przydatne linki:

<http://www.doradztwo.koweziu.edu.pl/index>

<http://zostac-przedsiębiorczym.junior.org.pl/pl/nauczycie.pl>

<http://www.ekonomia-na-co-dzien.junior.org.pl/pl/materialy-dydaktyczne.pl>

<http://www.doradztwo.koweziu.edu.pl/index>

Artykuł przygotowano w oparciu o materiały wypracowane w ramach projektu „Edukacja dla pracy”.